

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport för ytterdörrar med brandegenskaper

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter
Utgivare: Boverket, december, 2024
Processnummer: 3.5.4
Diarienummer: 694/2022

Förord

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden. Syftet med Boverkets marknadskontroll är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på den inre marknaden uppfyller lagstiftningens krav och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet.

Denna rapport avslutar Boverkets marknadskontroll av ytterdörrar med brandegenskaper. Projektet har omfattat dokumentationskontroll samt provning av ytterdörrar med brandegenskaper som tillhandahålls på den svenska marknaden.

Slutrapporten är sammanställd av jurist Justina Bacinska i samarbete med civilingenjör Krister Svensson på enheten för Tillsyn.

Karlskrona, december 2024

Cecilia Ljungberg
avdelningschef

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	6
Inledning	6
Dokumentationskontroll.....	10
Resultat av dokumentationskontroll	10
Provning	13
Resultat av provning.....	13
Slutsatser.....	15

Sammanfattning

Boverkets marknadskontroll syftar till att säkerställa att byggprodukter som tillhandahålls på marknaden i Sverige uppfyller gällande krav.

Ytterdörrar med brandegenskaper omfattas av två harmoniserade byggproduktstandarder, SS-EN 14351–1:2006+A2:2016¹ och SS-EN 16034:2014² och därmed av byggproduktförordningens krav. Det innebär att ytterdörrar med brandegenskaper ska ha viss dokumentation för att få släppas ut på den inre marknaden. Hänvisning till båda standarderna ska finnas i prestandadeklarationen och CE-märkningen.

Projektet har omfattat dokumentationskontroll av arton produkttyper som tillhandahålls i Sverige. Av dessa har tolv produkttyper valts ut för provning av de väsentliga egenskaperna brandmotstånd och brandgastäthet. Vissa brister har upptäckts vid kontrollen och de berörda ekonomiska aktörerna har fått tillfälle att vidta lämpliga åtgärder.

¹ SS-EN 14351–1:2006+A2:2016 Fönster och dörrar – Produktstandard, funktionsegenskaper – Del 1: Fönster och ytterdörrar.

² SS-EN 16034:2014 Dörrar, portar och fönster – Produktstandard, funktionsegenskaper – Brandmotstånd och / eller brandgasskyddande egenskaper.

Bakgrund

Inledning

Boverket är den myndighet som ansvarar för marknadskontroll av byggprodukter som säljs i Sverige.

Det innebär att Boverket bedriver tillsyn av att kraven i EU:s byggproduktförordning³ följs.

Under perioden april 2022 - december 2024 utförde Boverket marknadskontroll av ytterdörrar med brandegenskaper som tillhandahölls på den svenska marknaden. Marknadskontrollen bestod av provning av brandegenskaper samt dokumentationskontroll med fokus på byggproduktförordningens krav.

Byggprodukter som omfattas av en harmoniserade standard ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkta för att få tillhandahållas på den inre marknaden.

Prestandadeklarationen och CE-märkningen innehåller information med avgörande betydelse för byggherrens val av produkter som ska ingå i ett byggnadsverk. Det är därför viktigt att produkternas egenskaper bedöms och redovisas korrekt. Korrekt redovisade egenskaper hjälper byggherren att välja lämpliga produkter för att säkerställa att det färdiga byggnadsverket uppfyller de tekniska egenskapskraven i det nationella byggregelverket.

Marknadskontrollen har gett Boverket en möjlighet att informera aktörer om gällande krav på den svenska marknaden. Kontrollens grundsyfte har varit att säkerställa att aktörerna följer gällande krav och att tillhandahållna produkter har den prestanda som deklarerats. Resultatet av marknadskontrollen redovisas i denna rapport.

Byggproduktförordningens krav

Byggproduktförordningen har varit tillämplig fullt ut sedan den 1 juli 2013. Syftet är att säkerställa fri rörlighet för byggprodukter på den europeiska inre marknaden genom att använda gemensamma sätt för att bedöma och beskriva byggprodukters väsentliga egenskaper.

³ Förordning (EU) nr 305/2011.

Information om byggprodukten ska följa med genom hela distributionskedjan från tillverkare till användare. Metoder och kriterier för bedömning och provning av produkters väsentliga egenskaper finns i olika, för produkten specifika, harmoniserade standarder.

Byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkta för att få säljas i länder anslutna till den inre marknaden. I förekommande fall ska de också åtföljas av bruksanvisningar och säkerhetsinformation.

Det är tillverkaren som upprättar prestandadeklaration och sedan CE-märker sin byggprodukt. Tillverkaren ska som grund för produktens prestandadeklaration upprätta relevant teknisk dokumentation i enlighet med den harmoniserade standarden.

Tillverkare är den som släpper ut byggprodukter på marknaden under eget namn eller varumärke. Det innebär att tillverkare är ett juridiskt begrepp som inte alltid sammanfaller med den fysiska tillverkaren.

För byggprodukter som säljs i Sverige måste prestandadeklarationen och eventuella bruksanvisningar och säkerhetsinformation vara på svenska. Det är normalt sett tillverkaren som översätter denna dokumentation till det språk som krävs i det land som produkten säljs i. Om tillverkaren inte har gjort en översättning, är det möjligt för distributören att själv översätta prestandadeklarationen och vid försäljning se till att både översättningen och den av tillverkaren underskrivna versionen av prestandadeklarationen (på originalspråk) följer med produkten.

Det är tillåtet att tillhandahålla prestandadeklarationen på webben, men det förutsätter att det på produkten eller på dess förpackning finns en länk till den webbplats där prestandadeklarationen på korrekt språk finns.

Villkoren för att få göra en prestandadeklaration tillgänglig på webben finns i en delegerad akt⁴ som kompletterar byggproduktförordningen. I korthet föreskrivs att tillverkaren bland annat måste förse byggprodukternas mottagare med instruktioner om hur man får tillgång till webbplatsen.

⁴ Förordning (EU) nr 157/2014

Tillämpliga harmoniserade standarder

Ytterdörrar med brandegenskaper omfattas av de harmoniserade byggproduktstandarderna SS-EN 14351-1:2006+A2:2016⁵ och SS-EN 16034:2014⁶. Brandklassade ytterdörrar särskiljer sig från andra byggprodukter då dessa omfattas av två harmoniserade standarder.

Ytterdörrar ska ha en prestandadeklARATION och vara CE-märkta i enlighet med den harmoniserade standarden SS-EN 14351-1. För ytterdörrar med brandegenskaper, så kallade brandklassade ytterdörrar, ska tillägg göras i enlighet med standarden SS-EN 16034. Detta innebär att deklarerad prestanda för dessa produkter görs mot både SS-EN 14351-1 och SS-EN 16034, och hänvisning till båda standarderna ska finnas i prestandadeklARATIONEN och CE-märkningen. Ytterdörrar utan brandklassning omfattas inte av standarden SS-EN 16034 och kan därmed inte anges i samma prestandadeklARATION som brandklassade ytterdörrar.

En brandklassad ytterdörr ska levereras komplett eller ha exakta anvisningar om vilka komponenter som får användas för att deklarerad prestanda ska gälla. Tillverkaren ansvarar endast för prestandan hos den kombination av dörr och beslag som tillverkaren marknadsför. Om byggherren väljer att installera andra beslag än de som specificerats av tillverkaren tar byggherren över ansvaret för produktens prestanda och funktion. Samma princip gäller även när byggherren avviker från tillverkarens monteringsanvisningar. Byggherren måste då på annat sätt kunna förvissa sig om att ytterdörren är lämplig att använda.

Vilka väsentliga egenskaper ska redovisas?

I prestandadeklARATIONEN ska väsentliga egenskaper och produktens deklarerade prestanda redovisas. De väsentliga egenskaperna finns angivna i den harmoniserade standardens ZA-bilaga. Det är enbart dessa egenskaper som får ingå i prestandadeklARATIONEN. Andra egenskaper och dess prestanda får beskrivas i annan dokumentation, men inte i prestandadeklARATIONEN.

Alla väsentliga egenskaper som är relevanta för den avsedda användningen ska listas i prestandadeklARATIONEN. Det gäller även om

⁵ SS-EN 14351-1:2006+A2:2016 Fönster och dörrar – Produktstandard, funktionsegenskaper – Del 1: Fönster och ytterdörrar.

⁶ SS-EN 16034:2014 Dörrar, portar och fönster – Produktstandard, funktionsegenskaper – Brandmotstånd och / eller brandgasskyddande egenskaper.

tillverkaren inte avser att deklarerera prestanda för en viss egenskap. I största möjliga mån ska tillverkaren följa upplägget i tabellen över väsentliga egenskaper i ZA-bilagan. För brandklassade ytterdörrar ska samtliga väsentliga egenskaper enligt både SS-EN 14351-1 och SS-EN 16034 anges.

System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda

För ytterdörrar enligt standarden SS-EN 14351-1 gäller AVCP-system 3 för all användning förutom i utrymningsvägar. AVCP-system 3 innebär att tillverkaren måste anlita ett anmält organ för bedömning av produktens prestanda (typprovning). Tillverkningskontrollen i fabrik ansvarar däremot tillverkaren själv för. För ytterdörrar i utrymningsvägar gäller AVCP-system 1 för egenskapen ”möjlighet för öppning”.

För brandklassade ytterdörrar gäller AVCP-system 1 för brandegenskaperna enligt SS-EN 16304. AVCP-system 1 innebär att tillverkaren måste anlita ett anmält organ för bedömning av produktens prestanda (typprovning), men även för första besiktning och fortlöpande övervakning, bedömning och utvärdering av tillverkningskontrollen i fabrik. För att kunna upprätta prestandadeklaration och CE-märka produkterna måste tillverkaren ha fått ett intyg om kontinuitet av byggproduktens prestanda.

Andra ekonomiska aktörer i leveranskedjan ansvarar för att säkerställa att relevant dokumentation och information följer med produkten, men får inte själva upprätta dokumenten. De har därför ett ansvar att säkerställa att produkten uppfyller byggproduktförordningens krav innan de säljer produkten. Ett undantag är att göra en översättning av tillverkarens prestandadeklaration till svenska om sådan saknas, och då tillhandahålla översättningen tillsammans med originalet.

Dokumentationskontroll

Urval för kontroll

Arbetet inleddes med identifiering av aktörer på den svenska marknaden. Ett informationsbrev om gällande regler och den kommande kontrollen skickades till samtliga identifierade aktörer. Platsbesök har även gjorts runt om i landet hos ett antal tillverkare. Dessa besök har främst varit i informativt syfte.

Projektet innefattade kontroll av produkter från aktörer som vid tidpunkten för kontrollen tillhandahöll ytterdörrar med brandegenskaper. Totalt har arton produkttyper valts ut för kontroll.

Resultat av dokumentationskontroll

Boverket begärde in prestandadeklaration, CE-märkning, rapport från första typprovning samt eventuella bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter från samtliga aktörer. Den inkomna dokumentationen granskades med utgångspunkt i de krav som ställs i byggproduktförordningen, de tillämpliga standarderna samt i Boverkets föreskrifter.

En produkttyp klarade dokumentationskontrollen utan anmärkning. Övriga produkttyper var behäftade med olika formella brister, som redovisas nedan.

Prestandadeklaration

Boverket kunde konstatera att prestandadeklarationerna var upprättade med beaktande av byggproduktförordningens krav. I de flesta fall innehöll prestandadeklarationerna enbart formella brister.

En vanligt förekommande formell brist var att vissa uppgifter som enligt artikel 6 byggproduktförordningen ska anges saknades eller var felaktigt angivna. Exempelvis saknades bland annat uppgifter om anmälda organets namn och identifikationsnummer, produkttypens unika identifikationskod stämde inte överens med den som angetts på CE-märkning eller att alla väsentliga egenskaper inte hade angivits eller inte angivits med ett värde.

Ett vanligt förekommande fel var att egenskapen "Höjd" inte angivits med ett värde eller att egenskapen "Självstängning" hade deklarerats för produkttyper utan självstängande funktion. Prestanda kan inte deklarerats för produkttyper som saknar funktionen.

Aktörerna har vidtagit korrigerande åtgärder och inkommit med korrekta prestandadeklarationer.

Hantering av olika varianter av produkttyper i prestandadeklarationer

Utgångspunkten är att en prestandadeklaration ska utfärdas för varje enskild produkttyp. Undantagsvis kan dock flera produkttyper grupperas efter till exempel användningsområde och därmed redovisas i samma prestandadeklaration. Detta är under förutsättning att man tydligt kan utläsa varje produkttyps prestanda genom en tabell eller liknande. De enskilda produkttypernas unika identifikationskoder måste tydligt framgå av prestandadeklarationen. Även om prestandadeklarationen innehåller flera produkttyper så ska CE-märkningen bara innehålla information om den enskilda produkttypen.

En brist Boverket kunde se i dokumentationskontrollen var att en del aktörer, i prestandadeklarationen, deklarerat prestanda både för ytterdörrar med och utan brandegenskaper. SS-EN 16034 är enbart relevant för ytterdörrar med brandegenskaper. Ytterdörrar utan brandklassning kan därmed inte anges i samma prestandadeklaration som brandklassade ytterdörrar. Denna brist återfanns även på CE-märkningarna. Aktörerna har sedermera korrigerat dessa brister.

CE-märkning

Alla aktörer kunde redovisa en bild eller kopia av produkternas CE-märkning. I samtliga fall saknade CE-märkningen fullständig information enligt byggproduktförordningen artikel 9.

Information som kunde saknas på CE-märkningarna var till exempel information om produktens unika identifikationskod, produktens avsedda användning eller hänvisning till de harmoniserade standarderna. En annan brist var att uppgifter om nivå eller klass för väsentliga egenskaper som deklarerats i prestandadeklarationen inte återfanns på CE-märkningen eller att man angivit flera produkttyper på CE-märkningen när det endast ska anges en produkttyp.

I samtliga fall inkom aktören med uppgifter om uppdaterad CE-märkning.

Monterings- och bruksanvisningar

Montage- och bruksanvisningar ska medfölja produkten och vara på svenska. Samtliga aktörer uppfyllde detta krav.

En brandklassad ytterdörr ska levereras komplett eller ha exakta anvisningar om vilka komponenter som får användas för att deklarerad prestanda ska gälla hos den kombination av dörr och beslag som tillverkaren marknadsför. En av bristerna Boverket kunde konstatera var att ett antal anvisningar saknade nödvändig information. De ekonomiska aktörer som hade bristfällig information har sedermera korrigerat denna.

Försäljning under eget namn eller varumärke

Tillverkare är den som släpper ut byggprodukter på marknaden under eget namn eller varumärke. Om en ekonomisk aktör som inte är tillverkare säljer produkter under eget varumärke tar denna över tillverkaransvaret enligt artikel 15 byggproduktförordningen.

Tre av aktörerna som kontrollerades sålde produkttyper tillverkade av annan tillverkare men under eget namn. Aktörerna valde att korrigera denna brist och sälja produkttypen under den verkliga tillverkarens namn och därmed i egenskap av distributör.

Typgodkännande och andra märkningar

Många ytterdörrar med brandegenskaper har tidigare varit typgodkända. När det blir obligatoriskt med CE-märkning för dessa produkter får inga nya typgodkännanden utfärdas och redan utfärdade typgodkännanden upphör att gälla. Ytterdörrar med brandegenskaper omfattas nu av den obligatoriska CE-märkningen. Detta innebär att ytterdörrar med brandegenskaper inte får behålla sitt eventuella typgodkännande. Ingen av produkttyperna som omfattades av Boverkets kontroll var märkta med gamla typgodkännanden.

Provning

Urval för kontroll

Av de arton produkttyper Boverket valt att granska valdes tolv aktörers produkttyper ut för provning. Provningen omfattade de väsentliga egenskaperna brandmotstånd och brandgastäthet enligt den harmoniserade standarden SS-EN 16034:2014 som anger brandegenskaperna. Dessa egenskaper valdes ut för provning då de ansågs mest relevanta för att påvisa ytterdörrarnas brandegenskaper.

Resultat av provning

Fyra aktörers produkttyper överensstämde utan några avvikelser från deklarerad prestanda. En av produkttyperna nådde inte upp till deklarerad prestanda för brandmotstånd. Tre produkttyper uppfyllde inte deklarerad prestanda i provningen för brandgastäthet. Övriga fyra aktörers produkttyper nådde inte upp till deklarerad prestanda för vare sig brandmotstånd eller brandgastäthet. Boverket kommunicerade resultatet av respektive provning med respektive aktör. De aktörer som vid Boverkets provning inte nådde upp till deklarerad prestanda fick möjlighet att yttra sig över provningsresultaten. Två aktörer drog tillbaka produkttyperna från marknaden. Övriga aktörer uppdaterade sina monteringsanvisningar samt lät utföra omprovningar efter de nya anvisningarna. Omprovningarna utfördes, på uppdrag av aktörerna, av anmälda organ. Omprovningarna visade att produkttyperna nådde upp till deklarerad prestanda. Aktören vars produkttyp inte uppfyllde deklarerad prestanda för egenskapen brandmotstånd hade deklarerat en högre klass av egenskapen än vad Boverkets provning utvisade. Aktören hade dock underliggande teknisk dokumentation som visade att produkten uppfyllde det värde som Boverkets provningar visade. Aktören valde att göra en omklassning och ange ett lägre värde och på så sätt göra en rättelse av den bristande överensstämmelsen.

Monteringsanvisningar

De aktörer vars produkter inte uppnådde deklarerad prestanda vid Boverkets provning, som genomförts av upphandlat ackrediterat provningsinstitut, framförde synpunkter på att de dörrar som provats inte monterats på korrekt sätt. Boverket konstaterade att de synpunkter aktörerna hade inte speglade sig i monteringsanvisningarna och att det rådde en del oklarheter i aktörernas anvisningar. Boverket konstaterade att det var av största vikt att anvisningarna

skrivs utförligare eftersom korrekt utfört montage har stor påverkan på överensstämmelsen med deklarerad prestanda. Samtliga aktörer har uppdaterat sina monteringsanvisningar och gjort dessa tydligare. Samtliga aktörer som genomfört omprovningar har även utfört dessa i enlighet med sina uppdaterade monteringsanvisningar.

Slutsatser

Boverket inledde marknadskontroll av ytterdörrar med brandegenskaper efter en omvärldsanalys samt det faktum att produktgruppen särskilde sig från övriga byggprodukter, på så sätt att den omfattades av två harmoniserade standarder.

Ytterdörrar med brandegenskaper tillverkas i många olika utföranden. Utbudet är stort och föränderligt med innebörd att dessa dörrar specialtillverkas på beställning. Produkttyperna är oftast unika för varje beställning. Därför har Boverket lagt stor vikt vid arbetet med urval av produkttyper samt väsentliga egenskaper för kontroll. Det har bedömts inte vara resurseffektivt eller praktiskt genomförbart att kontrollera eller prova samtliga ytterdörrar med brandegenskaper som tillhandahålls från de ekonomiska aktörer som ingått i kontrollen, då det kan finnas oändligt många olika produkttyper.

Den produktdokumentation Boverket har fått ta del av visar att det råder stor osäkerhet i branschen gällande utformning av dokumentation. Även om relativt många produkttyper var behäftade med formella brister, så var dessa brister av sådan karaktär att de gick att åtgärda. Boverket bedömer att regelefterlevnaden och viljan att göra rätt är hög inom branschen.

De utförda provningarna visade att det råder viss osäkerhet vid genomförande av provning, framför allt när det gäller montage av provobjekten. Provningarna visade att det är av största vikt att montaget utförs korrekt för att ytterdörrarna ska överensstämma med den deklarerade prestandan. Det innebär att monteringsanvisningarna måste vara utförliga och innehålla alla nödvändiga uppgifter för att minimera risken för felaktigt montage. För produkttyper som inte uppnådde deklarerad prestanda vid Boverkets provning har samtliga aktörer uppdaterat och kompletterat sina monteringsanvisningar samt visat att uppdateringarna haft påverkan på överensstämmelse med deklarerad prestanda genom att prova om de berörda produkttyperna hos anmält organ.

Sammanfattningsvis har marknadskontrollen bidragit till en större medvetenhet om gällande krav och därmed till en högre grad av regelefterlevnad. Det hindrar dock inte att en ny marknadskontroll av brandklassade ytterdörrar kan komma att företas i framtiden.

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se